

genera, vel id quod explicatur per definitionem, cum quaerimus: quid est res. Quare essentia, natura, et quidditas re sunt idem; sed differunt secundum rationem intelligibilem; nam natura significat essentiam quatenus habet ordinem ad operationem, quidditas secundum quod per definitionem significatur; sed essentia dicitur secundum quod per eam et in ea res habet esse.

ARTICULUS IV.

DISTINCTIO REALIS INTER ESSENTIAM ET ESSE IN CREATURIS VINDICATUR.

QAESTIO DEFINITUR. Ex iis quae disputavimus de divisione entis in potentiam et actum evidenter concluditur, omne ens determinatum ac contractum ad aliquam naturam praedicamentalem, seu ad aliquod genus, idest omne ens diversum a Deo componi ex reali potentia et actu, ideoque ex essentia et esse. Si enim existentia seu esse, quod est ultima rei actualitas per quam formaliter ponitur creatura extra causas, non est actus receptus in natura seu essentia cum qua compositionem facit, tunc ens non dividitur in potentiam et actum; sed erit merus purusque actus; nam essentia erit idem cum esse quod est actus, cum actus sit existere seu esse. Posita vero identitate inter naturam et esse, nulla ratio afferri potest propter quam haec propositio non sit vera, nimirum: *homo vel angelus est suum esse*, cum omnis vera affirmatio denotet identitatem inter subiectum et praedicatum, et consequenter esse creaturae erit forma seu actus per se subsistens, et non inhaerens subiecto; quod a veritate maxime alienum est. Quare merito Angelicus Magister diserte ac constanter docet ens transcendens dividi in potentiam et actum, et determinari ad genera seu ad diversos essendi modos per esse diversimode receptum in diversis essentis seu subiectis; ideoque in omnibus entibus diversis a Deo, qui est actus purissimus, dari compositionem ex potentia et actu.

Philosophorum opiniones. Sententia affirmans. Essentiam realiter distingui ab existentia in ente creato non obscure docuit Aristoteles, inquit: «Esse vero nullus est, ut patet, substantia» (1), ubi nomine substantiae intelligit essentiam. Verum hanc doctrinam expressius tradidit cum generationem declarans his verbis usus est: «Dicamus oportet e non ente simpliciter aliquo modo fieri generationem, et alio ex ente semper; namque *ens potentia*, sed *actu non ens* praexistat oportet, quod sane utroque dicitur modo» (2). Quae verba omnino illustria sunt ad ostendendam compositionem realis po-

(1) *Poster. Analyt.* lib. II, text. 7.(2) *De generat.* lib. I, text. 2.

tentiae et actus in ente, quemadmodum directe explicat ipse Philosophus (5 *Metaph.* text. 14). Aristotelis doctrinam hoc in sensu intellexerunt eius interpretes Avicenna, Alfarabius, Algazel et Themistius.

Diserte vero et conceptis verbis eandem doctrinam tradidit et probavit Boetius in libro de *Hebdomadibus*, quem Aquinas pulcherrimis locupletavit commentariis. Post Boetium pro eadem sententia steterunt B. Albertus M. et in primis S. Thomas eiusque nobiliores interpretes, inter quos eminent Capreolus, Caietanus, Ferrariensis.

Doctori Angelico in hac distinctione tuenda adstipulantur Fonseca (4 *Metaph.* cap. V, q. 4), Conimbricenses (1 *Physic.* cap. IX, q. 6, a. 2), Cardinalis Pallavicinus (de *Deo*, cap. III), Silvester Maurus (*Quaest. phil.* vol. 2, q. 6). Immo mox laudatus Maurus aperte affirmat, sententiam hanc esse tanti momenti penes Angelicum Doctorem, ut ipse totam doctrinam de infinitate et perfectionibus divinis, de limitatione et imperfectionibus creaturarum prima parte *Summae theologiae* explicatam in eo fundet, quod Deus sit sum esse per se subsistens, et creaturae ex adverso habeant esse receptum in quidditate. Ceterum de mente S. Thomae hac super re alius et appositus erit nobis paulo post loquendi locus.

Ad recentes philosophos quod attinet non pauci numerantur, praesertim postquam Summus Pontifex Leo XIII admirabili Encyclica *Aeterni Patris* iussit christianam philosophiam esse revocandam ad purissimam Thomae Aquinatis sapientiam, qui realem distinctionem inter essentiam et esse in creaturis magna ingenii laude et argumentorum copia propugnavit. Ut alios praetereamus, digni sunt quo nominentur P. Matthaeus Liberatore S. I. et Canonicus Caietanus Sanserverino, ambo de philosophia S. Thomae egregie meriti, quibus abhinc paucos annos adstipulatus est P. Ludovicus de San S. I. (1). Sed in primis, ne debita privetur laude, placet commemorare Eminentissimum Card. Iosephum Pecci, qui omnem vim ingenii quo pollebat acerrimo toto vitae suae cursu in eo contulit, ut omnes et praesertim iuvenes sapientiam S. Thomae cognoscerent, et amarent. Is enim arcum Doctoris Angelici opusculum *De ente et essentia* enarrans, ita dilucide et sine verborum ambagibus mentem Aquinatis circa realem distinctionem inter essentiam et esse creaturarum exponit ac defendit, ut non alius S. Thomam, sed S. Thomas seipsum explicare videatur (2).

Sententia negans. Doctrina realis distinctionis inter essentiam et esse creaturarum quam tanti fecit Doctor Angelicus innumeros nacta est adversarios tum inter veteres tum vel maxime inter recentes philosophos. Siquidem post Alexandrum Alensem, Aureolum, Du-

(1) *Cosmol.* cap. VI, pag. 403-404.(2) Card. GIUSEPPE PECCI, Parafraresi e dichiarazione dell'opuscolo di S. Tommaso, *De ente et essentia*.

randum, Gabrielem Biel aliosque Nominales, quamplures Scholastici eam negaverunt, quibus subinde agminatim adstipulati sunt omnes illi philosophi qui post novatam a Cartesio philosophiam, negaverunt in rebus visibilibus compositionem ex materia et forma. Cum enim recens philosophia causarum materialium unice sollicita bellum indixerit omnibus causis formalibus sive substantialibus sive accidentalibus, a fortiori uti vanam et commentitiam descripsit ultimam entis cuiuslibet creati formalitatem realiter distinctam ab essentia, et in ea tamquam in subiecto receptam. Consequenter docuit realem essentiam in creaturis non differre quicquam a propria existentia, ideoque esse creaturarum non recipi in essentia, sed cum ipsa identificari.

Opinio Scoti. Doctor Subtilis mediam ingreditur viam, et inter realem essentiam et esse adstruit formalem illam distinctionem a parte rei, de qua superius loquuti sumus.

His adnotatis, ad propositum problema solvendum accedamus oportet.

PROPOSITIO.

In omnibus rebus creatis essentia realiter differt ab existentia: seu omne ens diversum a Deo est compositum ex essentia et esse tamquam ex reali potentia et actu in ipsa recepto.

Praenotiones. Antequam ad argumenta accedamus, quaedam praedicanda sunt, ut adversariorum cavillationibus opportune occurratur.

I. Principio quidem monemus realem distinctionem inter essentiam et existentiam in creaturis non ita esse accipiendam, perinde ac essentia et existentia essent duae res seu quidditates a Deo create, et postea simul unitae, quemadmodum quidam adversarii nos tueri insimulant; cum hic modus rei explicandae sit perspicue absurdus, uti intelligere potest quilibet vel mediocriter in metaphysicis versatus. Nos itaque distinctionem inter essentiam et existentiam ita cum S. Thoma propugnamus, ut ens quodlibet creatum in ipsa ratione entis dicatur compositum ex reali potentia et actu; et ideo in sua realitate non sit mere actus nulli reali potentiae admixtus. In eo enim essentia se habet ad propriam existentiam ut potentia subiectiva et realis ad proprium actum per quem formaliter ponitur extra causas; idcirco iure affirmari potest Deum in creatione producere ex nihilo essentiam et existentiam, quatenus producat ens constans ex quidditate et esse. Sic rem illustrat Aquinas noster: « Dicendum quod Deus simul dans esse, producit id quod esse recipit, et sic non oportet quod agat ex aliquo praexistenti » (1); et alibi: « Dicendum quod ex hoc ipso quod quidditati esse attribuitur, non solum esse,

(1) QQ. DD. De Pot. q. 3, a. 1 ad 17.

sed ipsa quidditas creati dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est, nisi forte in intellectu creantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia » (1).

II. Non negamus essentiam realem et extra causas subsistentem esse *actualem*; sed animadvertimus aliquid posse bifariam dici actuale; vel quia est subiectum informatum ab actu; vel quia est ipse actus simplex et subsistens: in primo sensu concedimus essentiam realem esse actualem; minime vero in secundo.

III. Cum adversarii contra nos opponunt essentiam realiter distinctam ab existentia debere esse separabilem ab ipsa saltem virtute divina, ideoque per separationem daretur realis essentia sine existentia; respondemus ipsos gratuito et perperam supponere, omnia realiter distincta esse separabilia. Forma quippe substantialis non subsistens, realiter differt a materia, et tamen ab ipsa nequit separari; potentiae seu virtutes animae realiter differunt ab eius substantia, quin valeant ab ipsa divelli. A fortiori esse seu existentia licet realiter differat ab essentia, haudquaquam ab ipsa secerni potest; quia praecise est ratio formalis, cur realitas essentiae sit extra causas; sublata autem forma, illico perit effectus formalis, et res ruit in nihilum.

Prob. prop. Arg. 1.um Et primo quidem utemur duobus argumentis a S. Thoma propositis in opusculo *De ente et essentia*, quorum primum est: Nulla definitio, quae praedicatur de aliqua essentia reali, significat esse vel non esse. Atqui si definitio essentiae praescindit ab esse vel non esse, existentia est realiter distincta ab essentia, et cum ea compositionem facit. Ergo in creaturis essentia realiter differt ab existentia. Ut autem vis argumenti intelligatur animadvertere definitionem cuiuslibet rei fieri per principia essentialia, ideoque si *esse* identificaretur cum essentia, esset ipsius constitutum et deberet poni in eius definitione. Nemo autem dicit existentiam esse constitutum essentiali alicuius rei create, nisi velit per summum nefas concedere creaturas existere vi suae essentiae. Ergo si existentia praedicata de aliqua creatura non denotat eius quidditatem, in creatura realitas essentiae distinguitur secundum rem a realitate existentiae. Ex adverso cum in Deo esse sit idem ac natura, si Deus definiretur, in eius definitione deberet poni existentia, quae in ipso solo est praedicatum stricte quidditativum. Sic quaerenti: quid est Deus? possumus respondere: Deus est; quia esse in Deo est forma subsistens et eadem cum divina natura. Hoc argumentum sic proponitur a S. Thoma: « Quidquid non est de intellectu essentiae vel quidditatis, hoc est adveniens extra et faciens compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine his quae sunt partes essentiae intelligi potest. Omnis autem essentia vel quidditas intelligi potest sine hoc quod aliquid intelligatur de *esse*

(1) Loc. cit. a. 5 ad 2.

suo facto; possum enim intelligere quid est homo, et tamen ignorare, an esse habeat in rerum natura: ergo patet quod esse est aliud ab essentia vel quidditate: nisi forte sit aliqua res, cuius quidditas sit suum esse, et haec res non potest esse, nisi una et prima » (1). Quod autem S. Thomas loquatur hic de quidditate seu essentia reali, et non de essentia possibili, uti quidam realis distinctionis osores nituntur explicare, evidenter patet et ex contextu, et maxime ex illis verbis in quibus Aquinas asserit existentiam facere compositionem cum essentia; nam actus non facit compositionem cum potentia obiectiva et logica, sed eam expellit. Ad illos autem qui opponunt rationale non esse de conceptu animalis, et tamen non distingui realiter ab illo; respondemus, negando paritatem, cum notio rationalis sit secunda intentio et praedicatum quidditativum aequae ac animal: porro praedicata quidditativa possunt ab intellectu sumi, vel ut significantia aliquam perfectionem, quae identificatur cum essentia percepta sub ratione quadam potentiali et determinabili, vel sub ratione determinativa et actuante; et sic habetur compositio logica duarum notionum, quae diversam habent definitionem, quarum una est determinativa et designativa alterius in ratione quidditatis; licet intentio generis, et differentiae ultimo fundetur in distinctione reali, et ideo Deus non potest esse in genere logico. Esse autem in creaturis non est praedicatum quidditativum et determinativum communis rationis quidditativae. Quare ratio non est eadem et par in utroque casu (2).

Arg. 2.um Natura quae non differt realiter a suo esse, non est multiplicabilis seu multiplicabilis. Atqui quaelibet natura creata est multiplicabilis. Ergo in omni re creata quidditas realiter differt a suo esse. Cum minor sit extra omnem controversiam posita, debet explanari maior. Etenim cum multiplicatio seu pluralitas sequatur divisionem, omne quod multiplicatur, dividitur vel per differentias formales, vel per differentias materiales, quatenus forma eiusdem rationis recipitur in diversis subiectis. Iam vero si esse identificatur cum essentia, et est forma per se subsistens, neque multiplicari potest per diversa subiecta, cum sit irreceptum, neque per diversas rationes formales, cum in ente nihil sit formalis ipso esse. Ergo si esse non recipitur in subiecto et essentia quaecumque componit, res creata non erit multiplicabilis. Ad rem Angelicus: « Si ponatur aliqua res quae sit esse tantum, ita ut ipsum esse sit subsistens, hoc esse non recipiet additionem differentiae, quia non esset esse tantum, sed esse, et praeter hoc forma aliqua; et multo minus recipiet additionem materiae, quia iam esset esse non

(1) Opusc. De ente et essentia, cap. V.

(2) Cf. S. THOM. QQ. DD. De Pot. q. 1, a. 1 ad 10, ubi dilucide explicat, quomodo cognitioni intellectus nostri respondeat in natura aliquid vel immediate vel mediante prima intentione.

subsistens sed materiale. Unde relinquatur quod talis res, quae sit suum esse non potest esse nisi una: unde oportet quod in qualibet alia re, praeter eam sit aliud esse suum, et aliud quidditas vel natura seu forma sua. Unde in intelligentis oportet quod sit esse praeter formam, et ideo dictum est quod intelligentia est forma et esse » (1).

Arg. 3.um Omnis essentia creata habet aliquid sibi realiter coniunctum praeter suum esse. Atqui esse non receptum in subiecto habere nequit aliquid sibi realiter coniunctum. Ergo in creaturis esse est receptum in subiecto. Maior est evidens; Socrates quippe praeter suum esse, habet albedinem, scientiam, quantitatem etc. Minor ex eo patet, quod cum esse sit ultima rei actualitas et omnium formarum actus ac perfectio, nihil ipsi adiungi potest per modum quo actus potentiae adiungitur; propterea 3 Metaph. dicitur, ens non posse per differentias dividi, et consequenter non esse genus. Quocirca si quidquam ipsi debeat uniri, oportet ut altero ex duobus modis fiat; vel quia illud quod additur est subiectum susceptivum actus essendi; vel quia tam esse, quam illud additum recipiuntur in eodem susceptivo. Unde si ponatur esse per se subsistens, nullum habebit receptivum, et consequenter nihil ipsi adiungi poterit (2).

Demum, ne longi simus, hoc idem effici potest tum ex eo quod esse irreceptum est simpliciter infinitum, uti post S. Thomam demonstrat Silvester Maurus (3); tum ex eo quod creaturae sunt in genere substantiae, et omne id quod est in genere substantiae debet esse realiter compositum ex essentia et esse, uti ipse S. Thomas disertè et conceptis verbis argumentatur (4); tum ex eo quod scientia nostra est de necessariis et immutabilibus, et esse rerum est contingens.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

In difficultatibus enodandis incipiemus ab illis, quas contra S. Thomae doctrinam proposuit Antonius Trombetta discipulus Scoti, uti videre est apud Caietanum (5); deinde eas dissolvemus, quae a recentioribus quibusdam afferuntur. In antecessum autem notamus cum Cl. P. De San, in omnibus argumentis contra realem distinctionem essentiae ab existentia vel peti principium, vel assumi falsum, vel non tenere consequentiam; nimirum, ut verbis Philosophi utamur, adversarii et falsa accipiunt, et non sillogizantes sunt.

(1) De ente et essentia, cap. V; cf. Com. Caietani.

(2) S. THOM. Contra gent. lib. II, cap. LII, ubi plura alia afferuntur argumenta; cf. Com. Ferraricensis.

(3) Quaest. phil. vol. II, q. 6.

(4) QQ. DD. De ver. q. 27, a. 1 ad 8.

(5) Opusc. De ente et essentia, cap. V, q. 11.

Oppon. 1.º Ratio cur ponitur ab istis, ait Trombeta, essentiam differre ab esse, est propter indifferentiam ad esse et non esse. Atqui esse habet consimilem indifferentiam ad esse et non esse, et similiter essentia ad essentiam. Ergo si valeret haec ratio, essentia in creaturis differret ab essentia, et existentia ab existentia, quod est ridiculum.

Resp. Conc. mai. et Dist. min. Existentia creaturae est indifferens ad existendum et non existendum ratione existentiae, *Neg.* Ratione essentiae productae, cuius est actus superadditus, ad quem essentia dicit ordinem contingentem, *Conc.* et sic evanescit difficultas.

Explico. Habitudo contingens non potest esse nisi inter duo realiter distincta, quorum unum possit sciungi ab altero, et numquam inter rem et seipsam. Quare in creatura actus existendi non dicit habitudinem contingentem ad seipsum, sed ad subiectum in quo recipitur, quod est indifferens ad ipsum habendum vel non habendum, et propterea exigit non solum produci, sed etiam conservari in esse a Deo. Nulla res autem potest dicere indifferentiam ad ea praedicata, quae ipsam constituunt, secus non repugnaret posse idem simul esse et non esse (1). Quare si quid difficultas valet, hoc apud acutum lectorem in tuto ponet, contingentiam rei creatae explicari non posse, nisi admittatur actum essendi recipi in subiecto quod dicat indifferentem habitudinem ad ipsum.

Oppon. 2.º Quandocumque sunt aliqua duo realiter distincta, et essentialiter ordinata, prius potest fieri absque posteriori. Iam vero essentia non potest fieri absque existentia. Ergo non distinguitur ab ea.

Resp. Neg. mai. Illud enim quod in maiori assumitur, est omnino falsum et arbitrarium, uti patet in materia prima quae fieri nequit sine forma, et in essentia animae quae fieri nequit sine potentia.

Oppon. 3.º Quae distinguuntur realiter, se habent ut res et res. Iam vero essentia et existentia non ita se habent. Ergo non distinguuntur realiter.

Resp. Dist. mai. Se habent ut res et res, si nomine rei intelligitur solummodo aliquid reale, sive sit potentia sive actus, *Conc.* Si nomen res sumitur proprie et exprimit quidditatem seu essentiam entis, *Neg.*

Explico. Solutio intelligitur ex terminis; nam, uti docet S. Thomas: « Non invenitur aliquid affirmative dictum absolute, quod accipitur in omni ente, nisi essentia eius secundum quam esse dicitur, et sic imponitur hoc nomen *res* quod in hoc differt ab *ente* quod ens sumitur ab actu essendi; sed nomen *res* exprimit quidditatem sive essentiam entis » (2).

(1) Cf. CAIET. qui difficultatem hanc acute explodit, loc. cit.

(2) QQ. DD. De ver. q. 1, a. 1; cf. quae diximus pag. 376-377.

Oppon. 4.º Nulla res componit cum sua realitate. Atqui existentia est ipsa realitas rei. Ergo nulla quidditas componit cum existentia.

Resp. Dist. mai. Nulla res componit cum sua realitate, idest cum seipsa, *Conc.* Cum sua realitate, quae est eius existendi actus. *Neg. Contradist. min.* Est tota realitas rei, *Neg.* Est ultima actualitas rei realis, *Conc.*

Oppon. 5.º Essentia et existentia habent idem contradictorium, idest nihilum. Atqui quae habent idem contradictorium non distinguuntur realiter. Ergo.

Resp. Neg. mai. Nam negatio cognoscitur per oppositam affirmationem, et quoniam quot modis dicitur unum oppositorum, totidem dicitur et aliud, sic quot modis dicitur ens, totidem dicitur nihilum. Cum autem ens dicatur de essentia, de existentia, de substantia, de accidenti; sic dicitur nihilum essentiae, nihilum existentiae, nihilum substantiae, nihilum accidentis. Argumentum ergo Antonii Trombeta est sophisma admodum puerile, et lubricum. Si enim valeret eius argumentatio, cum nihilum opponatur omnibus entibus, omnia entia essent unum et idem, quia haberent idem contradictorium. Hoc argumento usus est Parmenides, a Philosopho refutatus, ad probandam unitatem entis!!! (1).

Oppon. 6.º Esse existentiae si distinguitur a quidditate, non est neque substantia neque accidens. Atqui repugnat aliquid quod non sit neque substantia neque accidens. Ergo existentia non distinguitur realiter ab essentia.

Resp. Dist. mai. Non est in genere existentiae neque accidentis formaliter, *Conc.* Non est in genere sive substantiae sive accidentis reductive, *Neg.*

Explico. Substantia definitur: *Res cuius quidditati competit esse in se*: accidens e converso dicitur: *Res cuius quidditati competit esse in alio*, ideoque tum substantia tum accidens dicunt naturam cum determinato ordine ad actum essendi. Exinde patet esse seu existentiam proprie et presse non posse dici neque substantiam neque accidens; sed reducuntur tum ad substantiam tum ad accidens, tamquam ultima actualitas et perfectio: esse quippe substantiale reducitur ad substantiam, esse accidentale reducitur ad accidens.

Oppon. 7.º Si essentia et esse non sunt idem, in qualibet generatione erunt duo termini formales, nimirum forma et esse. Atqui hoc repugnat. Ergo.

Resp. Dist. mai. Erunt duo termini formales, quorum unus ordinatur ad alium a quo completur, *Conc.* Independentes inter se, *Neg.*

Explico. Non repugnat dari duos actus formales, quorum secun-

(1) ARIST. *Metaph.* lib. I, sum. 2, cap. IV; et *Physic.* lib. I, text. 22 et seq.

dis sit complementum prioris. Hoc contingit tum in generatione, tum in creatione compositi substantialis; sed diversimode; nam generatio primario respicit formam, secundario terminatur ad esse; ex adverso terminus primarius creationis est esse, secundarius est forma (1).

Oppon. 8.º Ex essentia et existentia, si distinguuntur, debet componi aliquid per se unum. Atqui hoc fieri nequit sine alia existentia. Ergo aut essentia non differt ab esse, aut datur processus in infinitum.

Resp. Dist. mai. Idest ex illa compositione non coadunantur duae naturae praedicamentales sub eodem esse, *Conc.* Idest componitur tertia quaedam ratio vel tertium aliquid per se unum, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Ex unione essentiae et existentiae proprie loquendo non exurgit neque unum per se, neque unum per accidens. Nam unum per se tunc exurgit quando componentia ita uniantur ut ex illis exurgat quaedam ratio seu natura quae sit una, et consequenter unico esse actuata. Sic ex unione materiae et formae substantialis exurgit una natura seu una ratio cui competit esse aliquod indivisum. Contra, unum per accidens tunc habetur, quando coadunantur duae naturae sub esse aliquo: sic *homo albus* dicitur unum per accidens; alia est enim ratio hominis et alia ratio albi (2).

Oppon. 9.º cum recentioribus, qui hoc pacto arguunt: Existentia essentiae realis non est aliquid abstractum, sed concretum: est ergo id quod existit: existit porro essentia, eaque sola hac existentia existit. Ergo essentia est ipsa existentia.

Resp. Dist. primum consequens. Existentia est id quod existit, si identificatur cum essentia, *Conc.* Si realiter differt ab ea, *Neg.* Quod autem sermo sit de existentia concreta, idest *reali*, et non abstracta, idest *logica*, hoc verum est, sed nihil confert ad decernendum, an existentia sit *id quod existit*, vel *id quo res existit*.

Explico. Existentia in creaturis non est *id quod existit*, secus esset ipsum esse subsistens; sed est *id quo res existit* vel ponitur extra causas, uti passim docet Angelicus, sed praesertim *Contra gent. lib. II, cap. LIV.* Adversariis in sua argumentatione latenter paralogizant supponentes id quod probare aggrediuntur. Nam supposita identitate essentiae et existentiae, tunc verum est illud consequens: Est ergo existentia *id quod existit*. Sed posita reali distinctione, tunc existentia est *id quo res existit*. Ad subsumptam: Existit porro essentia: *Resp. Dist.* Existit ut realis potentia informata actu existendi, *Conc.* Ut ipse actus existendi, *Neg.*

(1) Cf. CAIET, opusc. *De ente et essentia*, loc. cit.

(2) Hoc ulterius declarabitur a nobis paulo post, quando loquemur de natura compositionis ex essentia et esse. Quaest. seq. a. 2.

Oppon. 10.º ad idem sic: Contradictio est dicere essentiam realem et essentiam quae non est per seipsam existens. Si enim realis est, est extra nihilum sua realitate: si autem est extra nihilum sua realitate, existit per seipsam.

Resp. Neg. assumptum. Ad probationis 1.^{am} membrum, *Dist.* Est extra nihilum sua realitate informata actu ab eo distincto, *Conc.* Sua realitate tamquam actu per se subsistens, *Neg.* Aliis verbis. Est extra nihilum tamquam *id quod existit*, *Conc.* Tamquam *id quo res existit*, *Neg.* Idem dic ad aliud membrum.

Explico. Cum tota concertatio eo recidat, ut decernatur, an in creaturis essentia realis sit ipse existendi actus, an sit reale subiectum distinctum a forma qua ponitur extra causas, quaeque dicitur existentia, adversariis in hac secunda difficultate denuo ludit in verbo. Ens quippe reale opponitur possibili, et ideo si est reale, non est in statu possibilitatis. Verum reale potest denotare vel potentiam actu informatam, vel actum informativum subiecti, si ens in sua realitate est compositum ex potentia et actu, et non est merus actus per se subsistens. Probandum foret ab adversariis esse eandem realitatem *id quod*, et *id quo res est* extra nihilum.

Oppon. 11.º ad eandem rem: Essentia realis distincta ab existentia est essentia realiter producta a Deo, qui in hac hypothesis duo faceret essentiam et existentiam, et utrumque coniungeret. Atqui quod est terminus realis productionis divinae hoc ipso existit. Ergo.

Resp. Dist. mai. Essentia realis est producta a Deo, ita ut simul cum existentia efficiat unicum terminum compositum creationis, *Conc.* Ita ut essentia et existentia efficiant duos terminos creationis qui postea coniunguntur, *Neg.*

Explico. Haec difficultas quae ab Antonio Trombetta iampridem proposita fuerat, praeoccupata a nobis est in iis, quae ad rectam quaestionis intelligentiam notavimus. Numquam enim docuimus, in hypothesis realis distinctionis inter essentiam et existentiam Deum facere duo et utrumque coniungere. Immo contrarium cum S. Thoma tuiti sumus. Cum enim fieri sit via ad esse, illud a Deo fit quod subsistit, idest ens compositum ex potentia et actu. Ceterum si quidquam proficeret difficultas, probaret Deum creatorem Angelum coalescentem ex essentia, existentia, intellectu, et voluntate debuisse prius creare haec quatuor et deinde ea coniungere, et ideo accidentia vel essent per se subsistentia, vel nihil.

Oppon. 12.º hoc modo: Si existentia est realiter distincta ab essentia reali, poterit virtute divina separari: hoc enim proprium est eorum quae sunt realiter distincta.

Resp. Neg. assumptum. Ad rationem additam, *Dist.* Quae sunt realiter distincta possunt separari, si non repugnat unum existere separatum ab alio, *Conc.* Si repugnat, *Neg.*

Explico. Haec difficultas quae proposita iam fuit a Scotistis, supponit aliquid falsum, nempe omnia quae sunt realiter distincta in ente, esse etiam realiter separabilia virtute divina. Si principium illud esset verum, concludendum foret, actum vitalem intellectionis esse separabilem ab intellectu vel identificari cum ipso! Ceterum eadem difficultas avertitur et solvitur a Silvestro Mauro (1).

Oppon. 13.º ad idem sic: Existentia nequit concipi ut forma quae unione sua conferat existentiam essentiae. Nam cum effectus formalis supponat subiectum in quo fit, termini unibiles sunt natura priores ipso effectu formali; effectus autem formalis huius formae est, ut essentia existat; existit igitur essentia antequam existat: vel si non existit; ergo cum unio fit, adhuc essentia est nihil.

Resp. Neg. assumptum. Ad probationem, *Dist.* Effectus formalis supponit subiectum informae, *Conc.* Formatum, *Neg.* Ad illud consequens: Existit ergo essentia antequam existat, *Dist.* Si essentia deberet praecedere tempore, *Conc.* Si praecedit natura, *Neg.* Ad aliud membrum: Si non existit: ergo cum unio fit, essentia est nihil, *Dist.* Essentia est nihilum oppositum actui, *Conc.* Est nihilum oppositum reali potentiae, *Neg.* (2).

Explico. Cuilibet consideranti patet in hac argumentatione incurri sophisma *figurae dictionis*, cum ex prioritate naturae fiat transitus ad prioritatem temporis. Essentia quippe cum sit realis potentia quae informata ab existentia efficit ens actu subsistens, debet natura antevertere actum, quia in compositis ex potentia et actu, potentia saltem natura est prior actu; verum exinde non licet inferre: ergo existit antequam actuatur existentia. Nam haec illatio esset legitima, si subiectum deberet praecedere tempore actum, non autem si praecedit natura, ut subiectum quod ab illa forma habeat ut formaliter sit ens actu. Existentia ergo cum sit ultima actualitas et forma omnium formarum, non recipitur in nihilo, sed in potentia reali seu in ente quod est in potentia, quodque non prius producit et deinde actuatur existentia, sed producit ut potentia realis actuata reali actu a se distincto.

Oppon. 14.º hoc pacto: Ideo e sententia affirmantium essentia Petri existit per existentiam superadditam, quia essentia Petri est per se indifferens ad hoc, ut existat vel non existat: atqui ipsamet existentia Petri est indifferens ad hoc ut existat vel non existat: ergo ipsa quoque existentia existere debet per aliam existentiam, et ita porro sine fine.

Resp. Cum haec difficultas non differat quicquam ab ea, quam Antonius Trombeta proponit primo loco contra S. Thomam, quamque

(1) *Quaest. phil.* vol. 2, q. 6 ad 3.

(2) Cf. SILV. MAURUM, loc. cit. ad 5.

Caietanus iam perspicue enodavit, supervacaneum est alia addere ad ea quae superius diximus. Solummodo notamus hanc eandem difficultatem fuisse propositam et rite solutam a Silvestro Mauro (1). Quare satius fuisset vel illam praetermittere, vel solutionem Caietani et Silvestri Mauri impugnare, ut lectores possent de doctrina aequam ferre sententiam, auditis ultro citroque rationibus.

Oppon. 15.º Inter essentiam et existentiam nullum datur signum realis distinctionis. Ergo huiusmodi distinctio non est admittenda. Antecedens probatur ex eo quod signa realis distinctionis inter duo sunt relatio realis unius ad alterum, efficientia, et separabilitas, quae omnia in casu desiderantur.

Resp. Neg. assumptum. Ad probationem, *Resp.* argumentum incurere fallaciam *petitionis principii*. Nam, relicta separabilitate et efficientia, si essentia distinguitur realiter ab existentia, inter utramque est relatio realis potentiae et proprii actus, quae relatio est transcendentalis, quia invenitur in omnibus generibus, cum actus et potentia dividant ens et quodlibet genus entis; si vero essentia et existentia non distinguuntur realiter, tunc inter utramque est relatio rationis; uti contingit in Deo in quo essentia et esse distinguuntur secundum rationem intelligibilem.

ARTICULUS V.

DISQUISITIO DE MENTE S. THOMAE.

RATIO TRACTATIONIS. Antequam controversiae de reali distinctione inter essentiam et existentiam in creaturis finem imponamus, opportunum est aliquid summam delibare, quod aptum sit ad ostendum, Angelicum Doctorem constanter et apertissime prognavisse memoratam distinctionem, et eam possive uti fundamentum totius Metaphysicae ab ipso explicate, uti affirmant Silvester Maurus (2) et Card. Pallavicinius (3).

Quod si cupiam in voluminibus S. Thomae manu versandis assueti supervacanea omnino videatur haec critica disquisitio, monemus, praesentem quaestionem a nobis in commodum adolescentium unice institutam esse. Inter recentes quippe rerum philosophicarum scriptores non desunt, qui sententiam S. Thomae hac super re in dubium revocare conati sunt, tute asserentes Angelicum Magistrum nuspiam conceptis verbis tradidisse essentiam in creaturis esse realiter distin-

(1) *Quaest. phil.* vol. 2, q. 6 ad 1.

(2) Loc. cit. q. 7.

(3) *De Deo*, cap. III.

ctam ab existentia. Addunt etiam laudati scriptores huiusmodi quaestionem non esse magni momenti in philosophia; remque plus aequo exaggerantes insimulant illos, qui cum Caietano, Silvestro Mauro, Pallavicinio affirmant, S. Thomam propugnasse hanc sententiam uti *certain et fundamentalem*, quemadmodum Pallavicinius loquitur, et in ea universam suam Metaphysicam fundasse, uti profitetur Silvester Maurus. Haec adversariorum agendi decernendique ratio perspicue demonstrat auctoritatem Summi Aquinatis maximam esse; cum omnes exoptent tanti Doctoris verba in suam pertrahere sententiam, vel saltem tueri doctrinam, in qua ab Aquinate dissentiunt, esse levioris momenti, et talem, quae ultro citroque sine incommodo disputari valeat. An vero haec optantium adversariorum desideria cum veritate concordent, tum quisque poterit, opera S. Thomae legendo, per seipsum iudicare, tum a nobis capitulatum hic declarabitur pro iuvenibus, quorum haec nosse plurimum interest.

Principio quidem omnes Doctores sive veteres sive recentiores qui realem distinctionem essentiae et existentiae in creaturis propugnant, uno ore affirmant S. Thomam doctrinam illam apertissime et constanter tuitum esse, et tanquam fundamentalem proposuisse, cum ipsa utatur tum ad omnes divinas perfectiones declarandas, Deumque ab omnibus aliis rebus discernendum; tum ad explicandam cum Aristotele divisionem entis transcendentis in decem suprema rerum genera iuxta decem diversos modos, quibus esse recipitur in diversis naturis praedicamentibus; tum ad defendendam cum Philosopho veram novarum substantiarum generationem, et compositionem substantialem corporum ex materia prima et forma substantiali, quae sub unico et simplici esse compositi uniuntur ad efficiendum ens per se et simpliciter unum; tum denique ad declarandam unionem animae intellectivae cum corpore organico et elevationem materiae ad ipsum esse animae rationalis, ita ut per animam intellectivam « homo non solum sit homo, sed et animal et vivum et corpus et substantia et ens » (1).

Verum de mente S. Thomae circa realem distinctionem essentiae et existentiae dubitari non posse senserunt inter veteres Doctores non solum illi qui eius doctrinae adscripti sunt; sed etiam, quod est robustioris argumenti, qui ipsam impugnarunt: uti Scotus, Durandus, Pererius, Toletus, Tiphanius. Siquidem Scotus (3 *Sent. Dist. 6, q. 1*) eiusque discipulus Antonius Trombeta S. Thomam hac in re citant, et eum nominatim, et multiplici argumentorum genere impugnant. Mirabile profecto est et prodigium simile, Scotum et Scotistas contra hostem ab ipsis fabricatum fecisse impetum, et neque ipsos dum impugnant, neque Capreolum, Caietanum, et Ferrariensem dum defenderent, intellexisse mentem Angelici Praeceptoris qui non

(1) *De spir. creat. a. 3.*

solum illius distinctionis saepissime meminit, sed uno solo in loco eam septem confirmat pulcherrimis rationibus (1). Scotus eiusque discipulis accedit auctoritas Pererii, Toleti, et Tiphani, qui licet diversam profiteantur sententiam, nihilominus ingenue disertisque verbis affirmant, Doctorem Angelicum distinctionem realem essentiae, et existentiae in creaturis propugnasse. Pererius quippe (*De communibus rerum naturalium principis*, lib. VI, q. 4, cap. XIV, pag. 224), disserens de essentia et existentia haec habet: « Magna est disceptatio tam inter philosophos, quam inter theologos, an existentia cuiuslibet rei distinguatur realiter ab eius essentia et quidditate. De qua duae sunt opiniones, una D. Thomae, qui omnibus rebus creatis existentiam vult distinguere realiter ab essentia. Altera aliorum, qui id negant, qui inter essentiam et existentiam, solam rationis differentiam esse putant ». Toletus autem (*Com. in 1 p. q. 3, a. 3*) ita scribit: « Secundum S. Thomam existentia in Angelo distinguitur realiter ab essentia ». Tandem hoc idem tradit Tiphanius (*De hypostasi*, cap. XLII, n. 18) et declarat, se in hac re discedere a doctrina S. Thomae. Immo mens et sententia Aquinatis tam illustris evidensque visa est Tiphano, ut non dubitaverit de S. Thoma loquens haec proferre (cap. VI): « Quod existentiam in creaturis re distinguat ab essentia, id vel negare, vel in dubium revocare est hominis impudentis, vel in eius doctrina peregrini ».

Sed ad ipsum S. Thomam accedamus, ut ex ipsis eius fontibus tanti Doctoris sapientia fideliter expressa hauriamus. Infiniti sane essemus si omnia eius loca transferre in animum induceremus; non abs re tamen erit in tironum commodum quaedam eius doctrinae capita innuere, et pauca seligere testimonia quae ad veritatem hanc illustrandam, et veluti sub iuvenum oculis ponendam maxime videntur idonea.

I. Principio quidem pervulgata est S. Thomae doctrina, Deum esse infinitum perfectione eo quod sit ipsum esse per se subsistens, actus ac forma purissima, in nullo subiecto recepta; cum actus non contrahatur ac finiatur, nisi per potentiam in qua recipitur: creaturas ex adverso esse finitas perfectione, quia esse earum recipitur in subiecto seu in quidditate, a qua coarctatur ad determinatum essendi modum. Ait enim: « Infinitum quod se tenet ex parte formae non determinatae per materiam, habet rationem perfecti. Illud quod est maxime formale omnium, est ipsum esse. Cum igitur esse divinum non sit esse receptum in aliqua; sed ipse sit suum esse subsistens, manifestum est quod ipse Deus sit infinitus et perfectus » (1 p. q. 7, a. 1); et alibi: « Esse hominis terminatum est ad hominis speciem, quia est receptum in natura speciei humanae. Esse autem Dei cum

(1) *Contra gent. lib. II, cap. LII.*

non sit in aliquo receptum, sed sit esse purum, non limitatur ad aliquem modum perfectionis » (*De Pot.* q. 1, a. 2) (1).

II. Disserens S. Thomas de Dei simplicitate quaerit, an Deus sit in aliquo genere, idest in genere substantiae; et respondet, Deum nullo pacto esse in genere substantiae eo quod in Deo essentia identificatur cum esse. Ex adverso docet formas per se subsistentes, nempe Angelos esse ordinabiles in praedicamento, quia in illis substantiis quidditas non est *idem ac esse*. Haec S. Doctoris argumentandi ratio esset profecto infirma et nullius roboris, si in creaturis esse identificaretur cum essentia et quidditate. Sic enim arguit: « Substantia quae est genus, non est ipsum esse... Deus autem est ipsum esse: igitur non est in aliquo genere... Unumquodque collocatur in genere per rationem suae quidditatis. Sed quidditas Dei est ipsum suum esse, secundum quod non collocatur aliquid in genere; quia sic ens esset genus quod significat ipsum esse. Relinquitur ergo quod Deus non sit in genere » (*Contra gent.* lib. I, cap. XXV), et alibi: « Et quia in illis substantiis (in Angelis) quidditas non est idem, quod esse, ideo sunt ordinabiles in praedicamento; et propter hoc invenitur in eis genus, species, et differentia » (*De ente et essentia*, cap. VI).

III. Idem Angelicus Doctor inquirens pluribus in locis, an Angeli compositi sint ex materia et forma, et dubitationi respondens negative, statim subiungit, non ex hoc deduci posse eos esse omnino simplices, quia componuntur ex essentia et esse (1 p. q. 50, a. 2; *De spir. creaturis*, a. 1; *Contra gent.* lib. II, cap. LII; 2 *Sent.* Dist. 3, q. 1, a. 1). Quod autem locis citatis sermo sit realis distinctionis, et consequenter realis compositionis, evidentissimum est cullibet legenti; nam comparationem instituit inter compositionem ex materia et forma, et compositionem ex essentia et esse (*Contra gent.* lib. II, cap. LIV).

IV. Doctrina est S. Thomae, quam Scotus (2 *Sent.* Dist. 12, q. 1 et 2) impugnat, materiam primam non posse existere per divinam virtutem sine forma, cum materia secundum propriam rationem sit ens in potentia, ideoque a forma substantiali habeat ut actu existat (1 p. q. 66, a. 1; *De Pot.* q. 4, a. 1; *Quodl.* 3, a. 1; *De quatuor oppositis*, cap. IV). Exinde deducit in substantiis materialibus esse duplicem compositionem; nimirum ex materia et forma, et ex essentia et esse. En eius verba: « In substantiis compositis ex materia et forma est duplex compositio actus et potentiae: prima quidem ipsius substantiae quae componitur ex materia et forma; secunda vero ex ipsa substantia iam composita et esse; quae etiam potest dici ex eo quod est, et esse » (*Contra gent.* lib. II, cap. LIV). Porro si essentia et existentia in creaturis non distinguerentur realiter, neque materia

(1) Cf. etiam *Quodlib.* 7, a. 1 ad 1.

prima posset dici mera potentia in genere entis, quae sine forma substantiali existere nequit, quemadmodum Aquinas loquitur, neque in substantiis compositis esset duplex compositio actus et potentiae; ita tamen ut materia et forma dividant substantiam materialem; potentia autem et actus dividant ens commune.

V. Demum sic Doctor Angelicus probat potentias animae esse distinctas realiter ab eius essentia: « Diversi actus diversorum sunt; semper enim actus proportionatur ei cuius est actus. Sicut autem ipsum esse est actualitas quaedam essentiae, ita operari est actualitas operativae potentiae seu virtutis. Secundum enim hoc utrumque est actu; essentia quidem secundum esse, potentia vero secundum operari » (*De spir. creat.* a. 11.). Quare iuxta S. Thomam, esse est actualitas realiter distincta ab essentia, sicut operatio est actualitas realiter distincta ab operativa potentia. Hoc perspicuum est cullibet in dialecticis vel mediocriter versato. Si enim esse non distingueretur realiter ab essentia, ut actus a sua propria et proportionata potentia, futilis esset et captiosa S. Thomae argumentatio, qua probare aggreditur, potentias realiter distingui ab essentia.

Haec quae a nobis capitulatim commemorata sunt, satis superque ostendunt, quid in hac quaestione constanter aperteque professus sit S. Thomas; verum quoniam non defuerunt qui gloriose confidenterque affirmare non dubitaverint Angelicum Praeceptorem numquam scripsisse, inter essentiam et esse creaturarium *realem* intercedere distinctionem; tria adiungemus testimonia eiusdem Doctoris, quae erunt egregie accommodata ad demonstrandum falsos omnino esse, qui talia in vulgus spargunt.

In Com. ad lib. Boetii *De hebdomadibus*, lect. 2, haec habet S. Thomas: « Est ergo considerandum quod sicut esse et quod est differunt in simplicibus secundum intentionem, ita in compositis differunt realiter; quod quidem manifestum est ex praemissis: dictum est enim supra, quod ipsum esse neque participat aliquid, ut eius ratio constituatur ex multis, neque habet aliquid extraneum admixtum, ut sit in eo compositio accidentis, et ideo ipsum esse non est compositum. Deinde cum dicit: Omne simplex esse suum et id quod est unum habet: ostendit qualiter se habet in simplicibus, in quibus necesse est quod ipsum esse, et id quod est, sit unum et idem realiter. Si enim esset aliud realiter id quod est, et ipsum esse, iam non esset simplex, sed compositum... Hoc autem simplex unum et sublimè est ipse Deus ».

In 1 *Sent.* Dist. 19, q. 2, a. 2. Haec disserit Aquinas: « Actus qui mensuratur aevo, scilicet ipsum esse aeviterni differt ab eo cuius est actus re quidem, sed non secundum rationem successionis, quia utrumque sine successione est. Et sic etiam est intelligenda differentia aevi ad nunc eius. Esse autem quod mensuratur aeternitate est idem cum eo, cuius est actus, sed differt tantum ratione,

et ideo aeternitas et nunc aeternitatis non differunt re, sed ratione tantum ».

In *QQ. DD. De ver. q. 27, a. 1, ad 8.* Haec leguntur: « Omne quod est in genere substantiae, est compositum reali compositione, eo quod id quod est in praedicamento substantiae, est in suo esse subsistens, et oportet quod esse suum sit aliud quam ipsum; alias non posset differre secundum esse ab illis, cum quibus convenit in ratione suae quidditatis, quod requiritur in omnibus quae sunt directe in praedicamento ».

Satis refutata manet ipsis S. Thomae verbis sententia eorum qui nimis confidenter affirmarunt S. Doctorem numquam realis distinctionis meminisse inter essentialiam et esse in rebus creatis: verum ad hanc rationem concludendam non erit inutile iterum transferre verba Card. Pallavicinii (loc. cit.): « Omnis difficultas quae fit contra distinctionem essentialiam ab existentia oritur ex eo quod homines assueti per sensus tractare, et numerare tantum individua subsistentia, aegre concipiunt aliquid ita esse ut quo, quin simul sit ut quod; propter quam ipsam rationem veteres philosophi ante Aristotelem, et multi ex recentioribus negant distinctionem accidentium in eodem supposito, et cuncta componunt ex atomis incompositis!! »

QUAESTIO II.

De natura compositionis ex essentialia et esse, et de eius componentibus.

CONTINUATIO RERUM. Cum proprium intellectus nostri sit procedere pedetentim et gradatim in inquisitione veritatis, et a facillioribus progredi ad abstrusiora, et magis abscondita, de qualibet proposita quaestione primum investigare solet, an res sit, et per definitiones et explicationes nominum quae viam parant ad definitionem perfectam rei suo quodam itinere ad cognoscendas rerum quidditates et essentialiam accedit. Quare postquam a nobis demonstratum est, ens distribui in potentiam et actum, ideoque esse compositum ex essentialia et esse, inquirendum venit quaenam sit natura et ratio istius compositionis. Quod ut a nobis perficiatur, primo ostendemus, compositionem ex essentialia et existentia esse compositionem realis potentiae et actus in ea recepti; deinde eam comparabimus cum compositione ex materia et forma; demum de extremis istius compositionis, nempe de esse et de essentialia singillatim disseremus.

ARTICULUS I.

COMPOSITIO ENTIS IN QUANTUM EST ENS CONFERTUR CUM COMPOSITIONE ENTIS MATERIALIS.

QUAESTIO ADUMBRATUR. Cum compositio essentialis et esse sit prima ratio omnium reliquarum compositionum, quae in creaturis inveniuntur, et quae intellectui nostro exhibet reale fundamentum ad diversas intentiones efformandas, liquet controversiam hanc circa prima scientiarum principia versari. Quare eius natura diligenter a nobis pervestiganda est, ut possimus adversariorum oppugnationibus occurrere, quae ex pravo huius doctrinae intellectu ut plurimum originem ducunt. Nonnulli quippe realem distinctionem inter essentialiam et existentiam impugnantem supponunt quaestionem esse de reali illa distinctione, quae intercedit inter rem et rem, seu inter duo entia subsistentia, ideoque criminantur cum Scoticis, in hypothesi realis distinctionis admittendos esse duos terminos totales actionis divinae, quae creaturam ex nihilo producit; quo nihil dici potest absurdus.

Quaestio ergo est, an creatura, idest ens creatum sit compositum ex natura et esse quae efficiunt unicum ens concretum ex reali potentia et actu, vel sit aliquis simplicissimus actus. Hinc cum osiores realis distinctionis inter essentialiam et esse ita argumentantur, ut concludant essentialiam realem existere extra causas, illud efficiunt quod nemo sanus inficiabitur; sed probare deberent, omnem realitatem esse suam propriam existentiam, et non posse existere per actum ab ipsa distinctum, quo formaliter ponitur extra causas. Licet ergo ex iam disputatis liqueat compositionem ex essentialia et existentia esse compositionem realis potentiae et actus; nihilominus non erit abs re directe doctrinam tanti momenti confirmare, et cavillationibus in materia tam subtili viam praeccludere. Quoniam vero in substantiis corporatis praeter communem entis creati compositionem ex essentialia et esse, reperitur peculiaris et propria compositio ex materia et forma, ne geminae compositiones perperam permisceantur, comparisonem inter utramque instituemus, et quid conveniant, quid differant, expendemus.

PROPOSITIO I.

In rebus creatis esse comparatur ad essentialiam ut actus ad potentiam in qua recipitur et contrahitur, ideoque compositio ex essentialia et esse est compositio realis potentiae et actus (1).

Prob. prop. Arg. 1.um Ubiqumque inveniuntur duo, quorum unum est complementum alterius, proportio unius ad alterum est sicut

(1) S. THOM. *Contra gent.* lib. II, cap. LIII; cf. FERRARIENSEM.